

ALFREDS DĀVIDS

DZĪVES DZIESMA

Fragmenti no atmiņu romāna

© Alfreds Dāvids 2004

© Eraksti 2004

ISBN 9984-771-14-8

16 lpp./ ~ 0,19 MB

Veltu manas dzīves stiprā pamata un balsta-
uzticīgas, ziedoties un piedotspējīgas mīlestības vaidelotes-
Aleksandras Ainas-Andras Dāvidas piemiņai!

Kad vakarblāzma dienu sauc uz dusu,
Pie apvāršņa sāk "zilie sapņu kalni" māt,
Tad atmiņās vēl gribas klusu,klusu
Man savas dzīves dziesmu otrreiz izdziedāt.

Lai prieki,sāpes,mīla,ilgas,grēks
Kā skaņas skaudrā melodijā sienas;
Lai tajā izskanētu vājums mans un spēks,
Un dzīves krāsainās un blāvās dienas.

Bet pāri visam,ko viskarstāk vēlos,
Pirms laiks būs pienācis man Dieva priekšā stāt:
Kaut spētu vārdos patiesos un kvēlos
Par Tevi,mana mīļā,cēlā,liecināt!

Pēc septiņu gadu klejošanas pa pasauli, pēc visām kara briesmām, salšanas un badošanās okupantu lēģeros, 1950. gada pavasarī, pulksten divos naktī no 5. uz 6. martu, pārnāku mājās.

Kamēr sasveicinās ar mājiniekiem, paēdu mammas sarūpētās vēlās vakariņas, paiet vēl kāda stunda, un gulēt aizeju tikai ap trijiem rītā. Ieraduma dēļ pamostos ap astoņiem un pirmajā mirklī neaptveru, kur atrodos. Biedē neparastais klusums. Kur palikuši pārējie zēni? Kāpēc mani neviens nemodināja?

Pamazām attopos, ka esmu mājās un guļu mammas gultā – tajā pašā, kurā mamma mani dzemdējusi. Liekas, ka esmu atgriezies bērnībā. Blakus gultai gan vairs nav mana šūpuļa, bet griestu sijā labi saskatāms šūpuļa līksts ierīvētais robs. Saulīte jau uzlēkusi un, lauždamās caur svaigām sniega pūkām apsnigušo ceriņu krūmu aiz loga, zīmē tā kontūras uz pretējās sienas. Liegā svētlaimē, ka neviens vairs man nepavēlēs celties un negrūdīs no gultas ārā, pieveru acis, atkal iesnaužos un skaidri dzirdu mammu dziedam:

“Adiet, meitas, ko adiet-
Vīlcam zeķes noadiet!
Vīlcam kājas nosalušas,
Purvus, mežus bradājot.”

Šo vienkāršo tautasdziesmiņu, kas nošu rakstu apguvuša cilvēka izpratnē skanētu: “do-do-re-re-la-la-la, sol-sol-sol-sol-la-la-la”, mamma, mani midzinot, dziedājusi pie šūpuļa kopš pirmās dienas, kad es tajā ieguldīts. Tāpēc nav brīnums, ka es šo dziesmiņu esot dziedājis jau sešu mēnešu vecumā, protams, bez vārdiem, bet īsti pareizā melodijā. Arī vēlāk, pats jau šūpulī sviezdami, to dziedājis bez vārdiem, šūpošanās ritmā: “a-a-ā, a-a-ā, a-a-ā, a-a-ā”.

Vecais sienas pulkstenis blakus istabā noskaita devīto, tad desmito stundu, bet es vēl vērtos pa gultu. Brīžam iesnaužos, brīžam esmu nomodā, tomēr acis vaļā neveru. Caur aizvērtiem plakstiem var labāk skatīties gan pagātnē, gan nākotnē. Gaidu vēl kādu sapni, bet tie vairs nerādās.

“Vai ta’ nu vēl neesi izgulējies?” durvis vērdama, mani uzrunā mamma. “Brokastis atdziest. Nāc paēd, tad, ja gribi, vari atkal gulēt!”

Patieju roku mammai pretī un pār lūpām, pašam par pārsteigumu, pārskrien vārdi:

“Nāc, mammu, padziedi man vēlreiz to dziesmiņu, kuru, mani mazu šūpodama, vienmēr dziedāji!”

Mamma satver manu roku abām plaukstām un atsēžas uz gultas malas.

“Vai, dēls, es tev daudzas dziesmas dziedāju, visas vairs neatceros. Kuru tu esi iedomājies?”

“Nu to, kuru es, šūpulī sviezdami, uz ‘a’ skaņas dziedāju.”

“Ko nu vairs, dēls, tik tālu atpakaļ domāt! Nu jau tu pats kā vilks esi purvu purvus un mežu mežus izbradājis. Tagad tev ne šūpuļa, bet dzīves dziesma dziedama! Nu tikai skaties sev zeķu adītāju, bet tādu, lai ne kājas, ne sirds nesaltu.

Oktoobra svētku svinēšanu arodbiedrība rīko ēdnīcā. Vispirms, kā jau parasts, obligātā svinīgā daļa un pēc tam pasēdēšana pie galdiņiem. Ja nebūtu tās, tad neviens uz svinīgo daļu ar labu neierastos, ja nu vienīgi vadošie, kuriem piedalīties svinīgajā ir “svēts pienākums”. Aicinu sieviņu līdzi, bet tieši svētku dienas rītā viņa paziņo, ka laiks iet uz slimnīcu. Nu ir tā reize, kad man sieviņa jāņem pie rokas un jābalsta. Par laimi, slimnīca ir tikai pāris simtu metru attālumā. Dienā vairākas reizes aizstaigāju turpu, bet nekādu jaunumu nav. Dzemdību nodaļā apmeklētājus iekšā nelaiž. Sarunāties var tikai caur logu. Satrauc tas, ka ikreiz, pienākot pie loga, sieviņa sāk raudāt. Viņai, acīmredzot, lielas bailes un arī vēlēšanās svarīgo brīdi ātrāk sagaidīt. Māsiņa pastāsta,

ka vecmāte pāris reizes izsaukta, bet konstatēts, ka vēl par agru. Vecmāte man ir drusku pazīstama, tādēļ, baidīdamies, ka svētku naktī neviens uz slimnīcu neies, vakarpusē aizeju pie viņas mājās. Lai neuztraucoties - viņa svētkus nesvinēsot. Vīrs notiesāts uz desmit gadiem - kādi viņai svētki? Viņa labprāt padežūrēsot, bet liekoties, ka īstais brīdis būšot tikai rītdien. Pateicībā par mierinājumu gribētos vecmātei palīdzēt, bet labi saprotu, ka man nav citu iespēju, kā vien izteikt līdzjūtību un solidaritātes apliecinājumu viņas vīram. Liekas, ka arī tas mazumiņš vecmātei iepriecina, un šķiramies ne vairs tikai kā nejauši paziņas, bet jau kā draugi.

Ziņa, ka mana sieva slimnīcā, vakara gaitā izplatās starp visiem svinību dalībniekiem, un man ar visiem jāsaskandina glāzes uz mana dēla veselību. Varbūtība, ka varētu būt arī meita, netiek pat pieminēta. Tā pamazām vien krietni sareibstu un, kad sākas gudras runas par šīs dienas svētku nozīmi, domādams par vecmātes vīru, neapzinīgi "izspļauju" frāzi, ka pie mums šķiru cīņas rezultātā daudz godīgu cilvēku par neko notiesāti uz ilgiem gadiem, kamēr īstenie noziedznieki, liekulīgi slavēdami revolūciju, sagrābuši varu. Ne velti saka, ka tas, kas skaidrā prātā sirdī, dzērumā uz mēles. Esmu iemetis vēl vienu smagu akmeni savā likteņsvaru kausā, kaut arī ne vārduņa neesmu melojis.

Astotais novembris ir manas sieviņas vārda diena, bet to atceros tikai tad, kad saimniece uzliek vāzi ar miķeļiņiem uz mūsu galda un apsveic ar meitas piedzimšanu. Kā tāds dulburis esmu nogulējis gandrīz līdz pusdienlaikam. Kauns pašam par sevi, ka tādu svarīgu notikumu uzzinu no citiem. Ātri saģērbjos un grasos saimnieces dāvātos ziedus nodot īstajam adresātam, bet saimniece saka, ka dzemdību nodaļā ziedus neļaujot ienest. Uzrakstu vēstuli sieviņai, kurā apsveicu ar meitiņas piedzimšanu un izsaku prieku un apbrīnu par to, ka viņa pati sev sagādājusi tādu dāvanu, kādu varbūt nekad vārda vai dzimšanas dienā vairs nesaņems. Pastāstu arī, ka es gan jau esmu nosvinējis dēla piedzimšanu un tāpēc arī aizgulējos. Nododu vēstuli māsiņai un turpat aizdurvē sagaidu atbildi. Sieviņa priecājas, ka meitiņa esot vesela, sverot trīsarpus kilogramus, arī pati jūtoties labi un varētu pieiet pie loga, lai mani redzētu un parunātos, bet māsiņa neļaujot. Lai rītu atnesot zīmuli un papīru, tad viņa uzrakstīšot garāku vēstuli. Un vēl, lai līdz rītdienai padomājot, kādu meitiņai dot vārdu.

Par pēdējo man daudz nav jādomā. Viņa būs Daina. Var jau būt, ka sieviņai nepatiks, bet man ir vēlēšanās savu dzīvi adīt kā kamzoli, kur katras krāsas dzīparam atrodas vieta, lai viss, kas ar mani noticis un vēl notiks, nepazustu kā diegu spolīte pagultē vai adata grīdas šķirbā, lai mana mīlestība un mans grēks ir vienmēr kopā ar mani.

Par vārdu sieviņai nekādu iebildumu nava, bet apbēdinājis tas, ka es esot svinējis dēla piedzimšanu. Viņa atkal neesot izdarījusi man pa prātam. Mierinu, ka pie tā viņas vainas nav. Es pats esmu vainīgs, ka nepratu pagādāt. Gan jau nākamo reizi pacentīšos. Kad pēc nedēļas meitiņa jāved mājās, Svārupu Rūdis piesakās par vedēju. Labprāt viņam to prieku novēlu, jo viņš jau ir tikpat kā mūsu vedējtēvs. Vispirms gan viņam esot jāpabrauc mazs gabaliņš citur, bet pēc desmit, piecpadsmit minūtēm viņš būšot pie slimnīcas vārtiem. Lai es ejot vien jau turpu un palīdzot mammai ar meitu saposties! Paņemtu drēbju sainīti, ko sieviņa jau pirms pāris nedēļām sagatavoja un nolika mūsu improvizētajā "skapī", parādīdama man, kur to meklēt, kad būs vajadzība, un, ietinis to vēl papīrā, lai ne tik daudz pasargātu no sasmērēšanās, jo drēbītes sasetas laktātā, cik no ziņkārīgiem skatieniem, dodos pēc savas neitiņas. Pats nevaru izprast, kāpēc manī iesēdusies tāda kautrības sajūta, ka man gribas noslēpt gan to, kurp eju, gan to, ko sainī nesu.

Sieviņa jau saģērbusies savās drēbēs un smaidīdama gaida mani pie loga. Pati arī iznāk pretī pēc drēbītēm. Pēc brītiņa norūc Rūda "Henšelis". Kaut nu tikai nešautu, nodomāju, sabaidīs vēl visus slimnīcas bērniņus. Trofeju vāģim ir tāda īpatnība, ka, uz brīdi izslēdzot aizdedzi un pēc

brītiņa ieslēdzot, rodas sprādziens. Dažreiz, braucot uz Rīgu un uz šosejas mainoties ar pretimbraucošajām mašīnām, Rūdis izšauj. Svešie šoferi, domādami, ka plīsusi riepa, nobrauc malā, aptur mašīnu un meklē atslēgas, lai nomainītu riepu. "Šaut" viņš mēdz arī, lai paziņotu, ka ir atbraucis.

Nē, Rūdis to saprot pats - velti esmu baiļojies. Kad ar vīstoklīti uz rokas veru mūsu istabas durvis, blakus mūsu gultai ieraugu jaunu, baltu, vēl pēc krāsas smaržojošu bērnu gultiņu. Ak, tad tā pēc Rūdim vajadzēja "pabraukt mazu gabaliņu citur"! Saimnieks strādā galdniecībā, un viņi abi ar Rūdi sarunājuši mūs pārsteigt. Uzaicinu pirmos rauguļus pēd darba laika pie mums. Saimniece galdu klāj savā istabā, lai netraucētu bērniņu un nesamaitātu gaisu ar alkohola izgarojumiem. Esmu pārsteigts par šo cilvēku labvēlību. It kā neko īpašu viņu labā līdz šim neesmu izdarījis un tāpēc jūtos liels parādnieks.

Vecgada dienā visi trīs braucam ciemos pie maniēm vecākiem. Paps atkal jau ilgāku laiku slimos. Vasarā viņam bija liels un sāpīgs pārdzīvojums. Jaunajam kolhoza priekšsēdētājam bija ievajadzējies sausu dēļu personīgās mājas būvei un viņš licis nojaukt mūsu lielo labības šķūni, ko tikai trīsdesmito gadu beigās bijām uzcēluši. Šķūni būvējām ļoti pamatīgi. Spāres, sijas, balsta koki saskrūvēti ar skrūvēm, piesisti vēl ar vecā parauga kaltajām naglām, kuras izvilkt ļoti grūti. Mamma stāstīja, ka šķēpeles lēkušas pa gaisu, sprakšķēdami plīsuši dēļi, kad kolhoza "namdari" ar laužņiem plēsuši tos nost no blankām, bet paps stāvējis pie loga un izmisumā, rokas laužīdams. saucis: "Ko viņi dara, nu, ko viņi dara!" Šķūņa vairs nava, bet labība vēl tagad nekulta pūst uz lauka.

Sakurinām lielo maizes krāsni, lai istabā būtu silti un mājīgi, tad rīkojam meitiņas mazgāšanu. Mammai saglabājusies ozolkoka vannīņa, kurā vēl es esot mazgāts. Vērojot, cik prasmīgi un enerģiski Aina rīkojas ar mazuli, kādām noteiktām, stingrām roku kustībām to pēc nomazgāšanas satin, mamma atzinīgi nosaka: "Tādai var arī bērni būt!" Līdz šim viņa vedeklu vērtēja kā jaunu, nepieredzējušu meiteni, kāda viņa īstenībā arī ir. Pienāk arī paps, ar trīcošu roku noglāsta vīstoklīti un aiz pārlika maiguma un mīlestības aizlauztā balsī, kā svētījot, nočukst: "Ak, tu mazā, mīļā dzīvībiņa!" Dainīte pasmaida. Varbūt tā ir bērna neapzināta sejas grimase, bet man pārskrien savādas trīsas no priekšnojautas, ka tā ir dzīvības stafetes nodošana no aizejošās paaudzes nākamajai. Paps, kā svarīgu uzdevumu paveicis, aiziet uz savu gultu... un vairs no tās neizkāpj. Skolu marta brīvdienās abi ar Ainu sēžam pēdējo reizi pie papa gultas. Viņš ir pie pilna saprāta, dzīves gudrības piesātināts, bet no fiziskā spēka un šīs pasaules smaguma atbrīvots. Atvadoties viņš saka: "Par mani nevajag raudāt! Es esmu garu mūžu nodzīvojis un mans laiks ir pienācis." Pēc pāris dienām, tieši savā deviņdesmitajā dzimšanas dienā, viņš no šīs pasaules aiziet. Bet vai aiziet pavisam? Man šķiet, ka viņa bagātā dvēsele tikai atstājusi novalkāto miesas čaulu, bet pati lidinās izplatījumā, noglāsta mūs ar siltu saules staru, veldzē ar maigu lietutiņu, priecē ar zāles zaļumu un ābeļziediem pavasarī, pārbauda ar pārkonu, zibeņiem, negaisiem, lai mēs neiegrimtu lētā pašapmierinātībā, apbalvo ar lapu zeltu rudenī, svētī ar pilnmēness nakšu burvīgumu un zvaigžņu mirdzu aukstās ziemas naktīs, dod ticību nākamībai, dzīves neapturamajam ritumam uz mūžību, kurai nav un nekad nebūs gala.

Piecdesmit otrā gada pavasara sesiju savā mācību iestādē aizvadu ar labām un teicamām sekmēm. Labi nokārtoju arī parādu fizikā no pirmā kursa un, sesiju beidzot, tieku pārcelts trešajā kursā bez parādiem un kavējumiem. Mājās atgriežos pacilātā noskaņojumā. Tagad tikai jāņem kārtējais atvaļinājums, lai kaut cik atbrīvotu sieviņu no mājas darbiem un ļautu viņai netraucēti aizvadīt viņas pirmo sesiju universitātē. Meitiņas pieskatīšanu jau no Jaungada uzņēmusies saimniece, bet īstenībā Dainīti auklē un lutina visa Mieriņu ģimene. Meitene savu pusgada jubi-

leju sagaida ne vairs rāpojot uz celšiem, bet jau iemācījusies ātri skriet kā sunītis uz četrām un, sevi skubinādama, izdod skaņas, kas atgādina tvaika lokomotīves šņācienus. "U-hū, u-hū, u-hū," elš mazā "lokomotīve" un joņo cauri trim istabām un virtuvei riņķī vien, riņķī vien. Tikai uz sliekšņiem dažkārt kājeles aizķeras un "lokomotīve" apgāžas uz sāniem, bet tūdaļ ir augšā un turpina vēl sparīgāk. Vislabāk viņai patīk gulēt saimniekam uz krūtīm, kad tas, pārnācis no darba, paēdis vakariņas, atlaižas gultā atpūsties, un šķirstīt viņam bārdu. Citreiz, abām roķelēm tajā iekērusies, viņa mēģina izraut kādu šķipsnu un dara to tik spēcīgi, ka saimnieks spiests viņas dedzību piebremzēt, bet saimniece tādos brīžos smeļ un palaidnieci vēl paskubina: "Plēs, meitiņ, plēs, lai nav kur putrai aizķerties!" Savā istabā meita atrodas tikai tad, kad gul, tā kā mamma var droši braukt uz Rīgu- viņas trūkumu bērns daudz nepārdzīvos.

Labā noskaņojumā ieeju pie Vilciņa runāt par kārtējo atvaļinājumu. Kas notiek ar vienmēr tik laipno, omulīgo un runīgo priekšsēdētāju? Viņš uz mani pat nepaskatās, bet uz manu vaicājumu, vai nebūtu iespējams dabūt atvaļinājumu, lai sieva varētu braukt uz neklātienes sesiju, noburkšķ: "Tev būs jādod garais atvaļinājums."

Apstulbstu, kā ar āmuru pa pieri dabūjis. Vēl pirms sesijas, atlaižot mani mācību atvaļinājumā, priekšsēdētājs izteica varbūtību, ka man tuvākajā laikā vajadzēsot pārņemt no Alfonas tirdzniecības daļas vadītāja posteni, bet tagad, kad esmu atgriezies ar labiem panākumiem, cerētās uzslavas vietā tāda neizprotama sagaidīšana? Vēl vairāk satraucos uzzinādams, ka vakarā, bez saskaņošanas ar mani, sasaukta universālveikala darbinieku sapulce. Varbūt es vairs neesmu direktors? Pēcpusdienā mūsu kantorī kā nelaiimes vēstnesis ienāk Kiseļevs un taujā pēc grāmatvedes Valērijas Čibalas. Atbildu, ka grāmatvede aiznesa atskaiti rajona finansu nodaļai un drīz būs atpakaļ. Ne vārda neteicis, ciemiņš aiziet. Pēc brītiņa atgriežas abi- tātad skrējis pēc Valērijas uz finansu nodaļu. Pēc grāmatvedes sejas izteiksmes nojaušu, ka atgadījies kaut kas ārkārtējs. Tagad Kiseļevs jau oficiāli paziņo, ka Valērija Čibals kā valsts noziedznieka sieva ar ģimeni tiekot izsūtīta no Latvijas uz Padomju Savienības attālākajiem rajoniem. Lai tūdaļ kārtojot lietu pārņemšanu. Atbildu, ka tur nekā sarežģīta nav, jo grāmatvedības lietas mūsu uzņēmumā ir vienmēr vislabākajā kārtībā, ko apliecināja arī nesen notikusī revīzija.

Palūdzu rēķinvedei Lollijai, lai noskrien lejā veikalā, paņem naudu un izmaksā izsūtāmajai viena mēneša algu uz priekšu. Kiseļevs, to dzirdēdams, aizrāda, ka nekāda atvaļinājuma nauda nepienākoties.

"Nopelnīto viņa taču ir tiesīga saņemt!" atbildu un, rūgtumu neslēpdams, turpinu: "Ko viņa rītu, parītu dos ēst saviem bērniem un ēdīs pati?"

Domu jūklis galvā san kā bišu spiets. Varbūt man pie reizes parūpēties arī par sevi, lai "garajā atvaļinājumā", kā priekšsēdētājs teica, neaizietu bez kapeikas kabatā?

Ziņa par Valērijas izsūtīšanu līdz vakaram jau nevienam vairs nav noslēpums. Uz universālveikala darbinieku sapulci kopā ar patērētāju biedrību savienības valdes priekšsēdētāju Vilciņu ierodas arī partijas pirmorganizācijas sekretārs Bērziņš. Vairāk nekā gadu un astoņus mēnešus kopā strādādami, esam daudzreiz pēc darba laika beigām sēdējuši viens otram pretī pie šaha galdiņa, ikreiz izlozēdami, kuram būs tiesības spēlēt ar baltajiem kauliņiem, kuram piederēs pirmais gājiens un tā radītās priekšrocības. Bet šīsdienas "spēlē" neviens no priekšniekiem nekāro izdarīt pirmo gājienu. Viņi skubina viens otru atklāt sapulci un teikt pirmo vārdu. Klātesošo skatieni pievērsti viņiem, jo visi labi saprot, ka es šodien no spēles esmu izslēgts. Tas, acīmredzot, priekšniekus mulsina vēl vairāk. Beidzot sadūšojas Vilciņš un sākumā pie katra vārda stostīdamies, bet tad arvien raitāk, sāk runāt par politiskās modrības trūkumu, kā rezultātā vadošos amatos iekļuvuši tādi cilvēki, kuri nav spējīgi vadīt kolektīvu (tas tēmēts man), un pat atklātu

valsts noziedznieku ģimenes locekļi (tas Valērijas dārziņā),tāpēc arī darbs universālveikalā esot pasliktinājies,bet viņš nešauboties,ka kolektīvs esot darba spējīgs un,saprazdams situāciju,izdarīšot pareizos secinājumus.Šīsdienas sapulce sasaukta tāpēc,lai atklāti iztirzātu trūkumus un nospraustu turpmākā darba virzienus.

Redzu,ka Martiņa vairs nespēj valdīties,viņas parasti bālā seja piesārtusi,vaigu muskuļi raustās.Saprotu,ka viņa neklusēs,jo viņai nav jābaidās kā dažiem citiem,kuru biogrāfijā,tāpat kā manējā,var sameklēt plankumus.Viņas vīrs četrdesmitajā gadā bijis aktīvs padomju varas atbalstītājs,no kara pirmās līdz pēdējai dienai cīnījies padomju armijas rindās,bet pati visu vācu okupācijas laiku atradusies policijas uzraudzībā un nav arestēta tikai tāpēc,ka uz rokām bijis mazs bērns un vietējā pagasta vadībā bijuši saprotoši un godīgi cilvēki.Tikko Vilciņš beidzis,viņa pieceļas un ar pirmo teikumu kā ar granātu uzspridzina liekulības valni: “Vai jūs,biedri Vilciņ,un jūs,biedri Bērziņ,nevarētu vispirms mums paskaidrot,kad beigsies tā sauktās politiskās modrības vārdā notiekošā godīgu cilvēku un viņu mazo bērniņu spīdzināšana?”

Telpā iestājas tāds klusums,ka var dzirdēt cilvēku īso,satraukto,saraustīto elpošanu.Visus,arī mani,pārsteidzis pārdrošais jautājums.Par to jau vien,ja to piekārtu “lielajam zvanam”,var iezvanīt ceļu “pie baltajiem lāčiem”.

“Vai jums,biedrene Vanuška,ir kādi pierādījumi,ka bērni tiek spīdzināti?” ar pretjautājumu uzsāk sekretārs ,un pats arī atbild:”Izsūtīšana nav spīdzināšana- tā ir tikai dzīves vietas maiņa.”

“Vai jūs,biedri Vilciņ,spējat iedomāties,kā pašreiz jūtas Valērija Čibala un viņas puisēni? Vai viņi vainīgi,ka tēvs bijis aizsargs? Redziet,(un Martiņa parausta sirmo matu šķipsnu virs kreisās auss) es trijos vācu okupācijas gados,gaidīdama iespējamo arestu,nosirmoju,tāpēc es spēju sajūst,ko tagad pārdzīvo Valērija.Un ko jūs,biedri Vilciņ,konkrēti varat pārnest mūsu direktoram? Viņš dara visu,lai saliedētu kolektīvu,lai pieaugtu veikala apgrozījums un mēs saņemtu lielāku algu,ir godīgs,taisnīgs,dalās ar mums visās mūsu rūpēs. (Telpā dzirdama piekrītoša murdoņa.) Tagad jūs gaidāt,lai mēs teiktu,ka viņš ir slikts,nederīgs,lai jums rastos pamats viņu atbrīvot no darba un varbūt pat izsūtīt kopā ar viņa pusgadīgo meitiņu.Vai tad jūs mūs turat par tādiem neliešiem,kuri kaut ko tādu spējīgi izdarīt?”

Abi priekšnieki sēž,galvas nodūruši,un man viņu patiesi žēl,tāpēc pirmais piesakos runāt:

“Mīļie draugi! Šodien mums visiem,arī biedram Vilciņam un biedram Bērziņam,smaga diena.Viņi šeit nerunā savā vārdā,bet izpilda pavēli.Varbūt jau esat pamanījuši,ka pret mani izvērsto apmelojumu kampaņu organizē un vada Alūksnes biedrības priekšsēdētājs Ivanovs.Viņam nepatīk,ka iedzīvotāji par mūsu veikalēm izsakās atzinīgāk,ka mūsu veikalos straujāk aug apgrozījums,labāka pircēju apkalpošanas kultūra.Kaut gan esmu brīdināts par to nerunāt,tomēr šodienas ārkārtas apstākļos atklāšu jums,ka mani nesen izsauca uz drošības komiteju,kur uz Ivanova rakstiska ziņojuma pamata tiku apvainots pretpadomju aģitācijā.Mūsu grāmatvedes izsūtīšana ir labs iegants apvainot arī biedru Vilciņu politiskās modrības trūkumā,apzinātā sadarbībā ar notiesātā sievu.Šo sadarbību es nenoliedzu,tā mums bija laba,bet tikai tiešā ikdienas darbā,nevis kaut kādā slepenā darbībā pret padomju varu.Martiņa jau pareizi visu izstāstīja.Droši vien Valērijas izsūtīšanas sakarā biedra Vilciņa personīgo lietu izskatīs partijas birojā un apvainos viņu sliktā darbā ar kadriem- arī par to,ka mani pieņēmis darbā,lūk,tādēļ viņam nepieciešams savu kļūdu izlabot.Es neļauņošos uz mūsu priekšsēdētāju pat tad,ja mani sagaida Valērijas liktenis,jo labi zinu,ka viņš pie tā nav vainīgs.”

Pēc manis uzstājas vēl vairāki runātāji,un visi asos vārdos nosoda pret mani sāktu apmelojumu kampaņu.Lai sapulci beigtu pēc visiem likumiem,sekretārs vaicā:”Vai tad neviens negrib runāt arī par trūkumiem un izvīrīt kādus ierosinājumus darba uzlabošanai?”

“Tādam nolūkam jāsasauc sapulce citu reizi ar iepriekš zināmu darba kārtību, lai varētu sagatavoties un pārdomāt ierosinājumus. Šodien mēs sapratām, ka no mums prasa tikai vienu- lai mēs apmelotu mūsu direktoru, bet to mēs nedarīsim!” galavārdu sapulcei izsaka Martiņa.

Verot dzīvokļa durvis, iebukņīju ar tām meitiņai, kura tobrīd pierāpojusi pārāk tuvu. Viņa sāka raudāt. Paņemu mazo klēpī, sapūšu “pāpu” un iedomājos, ka arī es esmu pakļauts briesmām, redzēt manu meitiņu mirušu izmetam no vagona, kā tas noticis ar vairākiem bērniem četrdesmit devītā gada izsūtīšanā.

“Tev vajadzētu tūdaļ palūgt atvaļinājumu un abām ar Dainīti aizbraukt uz Liepnu pie vecmammās. Tu tur varētu netraucēti mācīties, bet meitiņai būtu lielāka brīvība rāpot un skriet,” saka sievai, kad abi ar meitu esam iegājuši istabā, lai arī mammīte sapūš sasisto vaidziņu.

“Nekur es nebraukšu- ne uz Liepnu, ne Rīgu!”

“Nevajag muļķības runāt! Tev taču uz sesiju jābrauc, bet mēs ar Dainīti, kad man iedos atvaļinājumu, brauksim pie Liepnas vecmammās.”

“Es vēlreiz saku: uz Rīgu šovasar nebraukšu! Man ir tiesības paņemt universitātē akadēmisko atvaļinājumu uz vienu gadu- sakarā ar meitiņas piedzimšanu.”

“Kas tev lēcies? Visu laiku gatavojies, bet nu pēkšņi nebrauksi!”

“Kā es varu braukt no mājām projām, kad tevi te visādi spīdzina? Un ja nu tevi tāpat kā Valēriju izsūta?... Mēs ar meitiņu brauksim tētīm līdz!” Pacēlusi Dainīti rokās savas sejas augstumā un ielūkodamās tās sejiņā, sieviņa noprasa: “Vai ne tā, meitiņ?” Mazā, kā saprasdama, pašūpo galviņu un apstiprina: “A, a!”

Dziļā aizkustinājumā apkampju savas mīļās, drosmīgās sievietītes un jutos tik stiprs un drošs kā nekad agrāk.

“Mani neizsūtīs. Es taču vēl arvien esmu komjaunietis, pilsētas pirmorganizācijas sekretārs vietnieks un tu arī esi komjauniete. Uz apmelojumu pamata vien, bez jebkādiem pierādījumiem, to tagad vairs nedarīs.”

“Četrdesmit devītajā gan uz to neskatījās. Ja ģimene bija izsūtāmo sarakstā, tad paņēma arī komjauniešus.”

“Bet, ja izsūtīšanas brīdī kāds no sarakstā ievestajiem ģimenes locekļiem nebija mājās, tad tas izglābās, piemēram, Ēriks Kehris, Briediņu Ottis un vairāki citi.”

“Es jau sapratu, ka tu tāpēc mani ar meitiņu sūti uz Liepnu.”

“Ja nu tas tiešām notiktu, vai tad nebūtu labāk, ja jūs paliekat šeit? Varētu man palīdzēt, atsūtīt kādu paciņu, un nebūtu jāriskē ar meitiņas dzīvību. Tu ar krūti viņu vairs nebaro, bet bez piena lāses viņa ceļā aizietu bojā. Vai nav briesmīgi dzirdēt, ko, piemēram, mans kaimiņš Strods Arturs raksta savai tantei, ka apracis Dzintariņu kā sunīti pie viena telefona staba. Ja nu Dieviņš būšot lēmis kādreiz atgriezties, varbūt atradīšot un aizvedīšot kauliņus uz Dzimteni.”

Tā runājoties, esam ieskāvuši meitiņu, kā sargādami, cieši starp mūsu augumiem. Bet vai tad citi vecāki savus bērnus tāpat nesargāja? Un tik daudzi tomēr nenosargāja! Kāds drausmīgs noziegums- pakļaut bada nāvei nevainīgus bērnus! Kādam taču par tiem kādreiz būs jāatbild!

“Mani, sakarā ar Valērijas izsūtīšanu, var vienīgi atbrīvot no direktora amata, bet tas nav nekas briesmīgs. Es varu strādāt par ierindas grāmatvedi- nebūs jāatbild par citiem,” turpinu sarunu, cenzdamies nomierināt gan sieviņu, gan sevi. “Tas būtu daudz labāk- atkristu tev tie Rīgas braucieni, agrās ceļšanās rītos un nīkšana garajā ceļā,” piekrīt Aina. Aizmīgdams domāju, ka rītā pat ieteikšu Vilciņam šādu risinājuma variantu. Viņš varēs ziņot birojam, ka kļūdu ir izlabojis, atbrīvodams mani no vadošā darba, bet es būšu ieguvis mierīgāku dzīvi.

Tikko ierodos darbā, sekretārs aicina mani pie priekšsēdētāja. Kad ieeju un, labrītu padevis, pa-

lieku netālu no durvīm stāvam, priekšsēdētājs, ar rokas mājienu norādīdams uz krēslu, mani ļoti laipni uzrunā: "Gods un slava tādām vadītājam, kuru padotie tā aizstāv!"

"Paldies! Es gan, priekšsēdētāj, esmu nolēmis no šī vadītāja goda atteikties. Es vēlētos mierīgāku darbu, kur es atbildu tikai par sevi, nevis par citiem."

Izstāstu sīkāk vakarā izdomāto plānu.

"Nav slikti izdomāts!" atzīst priekšsēdētājs, "bet mēs ar Frici Karloviču vakar vakarā pēc sapulces vēl laiciņu pasēdējām manā kabinetā un izlēmām citādi. Bet par to tagad nerunāsim, pagaidīsim biroja sēdi. Bez darba jau nepaliksi. Strādā vien mierīgi tālāk. Atvaļinājuma jautājumu arī izlemsim pēc biroja sēdes."

Dienā, kad notiek biroja sēde, esmu Rīgā. Atkal ar Rūdi samangojam preces vairāk nekā par simts tūkstošiem rubļu un apmierināti braucam mājās. Alūksnē iebraucam ap vienpadsmitiem vakarā un ieraugām, ka priekšsēdētāja istabas logā ir gaisma.

"Jāpaziņo priekšniekam, ka esam ieradusies", saka Rūdis un pāris reizes izšauj. Priekšsēdētājs paver logu un uzsauc: "Ej, bandīti, nāciet augšā un pastāstiet, ko labu atvedāt?"

Kaut pēc runas noprotu, ka priekšsēdētājs ir iešnabojies, taču vārdu "bandīts" viņš nekad nelieto. Aina arī, kā jau vasaras vakarā, pēc šāvieniem atver logu. Pamāju viņai ar roku un pastāstu, ka man jāieiet pie priekšnieka.

"Tikai nepaliec pārāk ilgi, nāc, lai vari atpūsties!"

Priekšsēdētāja istabā bez paša saimnieka sēž vēl arī Fricis Karlovičs, kā visi mēdz saukt partijas pirmorganizācijas sekretāru Bērziņu, un rajona izpildu komitejas tirdzniecības nodaļas vadītājs - mans kursa biedrs - Boriss Gerasimovs. Visi ir labā omā un, uzzinājuši, ka mums vezumā ir gan dzeramie, gan uzkožamie, prasa, lai pacienānot ar Rīgas "gastinciem". Bez taujāšanas saprotu, ka biroja sēde ir beigusies ar labiem rezultātiem, citādi jau neprasītu "gastincus". No atsevišķām replikām var izlobīt, ka sēde bijusi vētraina. Tajā arī atskanējis vārds "bandīti". Sīkāk sēdes gaita Rūda klātbūtnē netiek komentēta, bet, kad, "gastincus" nolietojuši, pošamies mājup, Boriss uzaicina mani no rīta pie sevis.

"Aleksandrs Andrejevičs (Vilciņa vārds, tēva vārds) vakar turējās kā malacis!" ir pirmais teikums, krieviski, protams, ko man saka Boriss, kad esam sasveicinājušies. Tālāk diezgan sīki atstāsta sēdes gaitu. Prokurora lomā iejutusies otrā sekretāre. Kā jau atbildīgā par kadriem, sīki izpētījusi ne tikai manu, bet arī vairāku citu darbinieku biogrāfijas, apvainojusi Vilciņu nacionālismā un paviršā kadru izvēlē. Tādi kā es un citi vācu kalpi viņam līpot klāt, un viņš tos labprāt pieņemot. Aleksandrs Andrejevičs atbildējis, ka viņš pirmām kārtām pieņemot godīgus un tādus, kas gribot un spējot strādāt. Bet, kas attiecoties uz mani, tad viņš varot paskaidrot, ka es esot komjaunietis un savas pirmorganizācijas sekretāra vietnieks. Vajadzējis pašai atnākt uz universālveikala darbinieku sapulci un paklausīties, ko par manu darbu sakot kolektīvs, nevis tik daudz ievērot ļaunprātīgo mēlnešu teikto. Boriss vēl papildinājis, ka es studējot tirdzniecības institūtā un nupat ar teicamām sekmēm pabeidzis otro kursu.

Ivanovs gan spurojies pretī un ierosinājis drošības komitejas priekšniekam pārbaudīt, kā es esot ieticis komjaunatnē un kas tie bijuši par cilvēkiem, kuri par mani galvojuši. Lielās dusmās, ka Vilciņš viņu nodēvējis par mēlnesi, Ivanovs izgrūdis, ka Aleksandrs Andrejevičs pulcējot ap sevi bandītus. Par šo teicienu Ivanovs saņēmis aizrādījumu, bet Vilciņam plānotais rājiens ar balsu vairākumu noraidīts. Boriss vēlreiz atgādina man par zināmo, ka pret mani - ar Ivanovu uz vienu roku - esot bankas pārvaldnieks, un iesaka man būt uzmanīgākam sarunās, jo viņš varot mēģināt mani speciāli izprovocēt uz tādu sarunu, kuru vēlāk varētu izmantot pret mani.

Tikko atgriezās savā kantorī, mani izsauca Vilciņš.

“Biroja sēdes rezultātus, droši vien, jau zini- draugs Boriss pastāstīja. Tagad parunāsim par atvaļinājumu. Es arī gribētu drusku atpūsties. Kamēr tu biji mācību atvaļinājumā, man te gāja diezgan smagi. Ne tik daudz darba dēļ, cik cīnoties pret visādiem sūdzībkaļiem. Es tā biju nogurdināts, ka vienubrīd biju ar mieru tevī upurēt. Tu jau pats visu biji pareizi sapratis. Tavējo stingrā nostāja deva man jaunus spēkus cīnīties. Ceru, ka piedosi man vājuma mirkli?”

“Par to nav ko runāt, priekšsēdētāj. Paldies jums par aizstāvību, bet par pāriešanu mierīgākā darbā es domāju nopietni.”

“Jaunam cilvēkam tā domāt neklājas. Kad nāksi manos gados, tad varēsi par to domāt. Tagad tev ir izaugsmes iespējas, bet par grāmatvedi var notupēt visu mūžu kā vista uz vanckariem. Eh, ko tur runāt! Tu jau pats nenosēdēsi uz vietas... Teici, ka sievai jābrauc uz sesiju. Vai tas nopietni?”

“Jā...bet kaut kā jau iztiksim. Ejiet vien, priekšsēdētāj, jūs atpūtā, gan mēs ar Alfonu sarausim!”

“Nu, tad norunāts! Tavs atvaļinājums nekur nepazudīs... Ko tad ņemsi Valērijas vietā par vecāko grāmatvedi?”

“Domāju, ka Lolle pavilks. Nav mums tā grāmatvedība tik sarežģīta. Bez tam, turpat blakusistabā sēž galvenais, vietnieki un vecākie- gan palīdzēs, ja būs nepieciešamība.”

“Nu labi, man nav iebildumu.”

Laikam jau ne tikai Boriss, bet arī kāds cits ir “palaidis muti”, jo biroja sēdes rezultāti vairs nav nekāds noslēpums. Mūsējie lepni kā pāvi, ka viņiem izdevies mani nosargāt, bet arī ienaidnieki nesauž. Kādu dienu pie veikala durvīm mani uzrunā viens tips, kurš piedāvā “kreiso precī”. Manta esot ejoša- to ķertin izķeršot, bet peļņa uz pusēm.

“Ziniet ko, mīļais biedri! Es labāk mazāk ēdu, bet naktīs gribu mierīgi gulēt!”

Pēc kāda laika vēl vilinošāks priekšlikums: Rīgā pie Latpotrebojuza (saīsin. no Latvijas pārtērētāju biedrību savienība) pārtikas noliktavām piesienas kāds pēc izskata dienvidniekam līdzīgs biedrs un piesola desmit tūkstošus rubļu par pilnvaras veidlapu. Viņš galvojot, ka uz Alūksni rēķins netikšot piesūtīts.

“Tukšu veidlapu varu iedot kā draugam par velti, bet apzīmogotu un parakstītu ne par kādu naudu!”

Bet varot gadīties, ka man veidlapa vienkārši pazudusi. Par to taču mani nesodišot.

“Bet ar mani tā negadās!”

Es esot nekam nederīgs tirgotājs, secina “draugs”.

“Tur jums laikam taisnība!” bez ironijas atbildu, jo man arī pašam šķiet, ka tirdzniecībā esmu iekļuvis aiz pārpratuma. Liels ir mans gandarijums, kad pēc kādas nedēļas šo pašu biedru ieraugu Alūksnē, ejot pa ietvi kopā ar Kiseļevu. Tātad putniņi no viena būrīša!

Kopš 1971. gada rudens, kad padomju saimniecības “Alūksne” direktors Uldis Pūpols un kultūras nama direktore Valda Mollere aicināja mani palīgā izveidot vīru kori un kļūt par tā diriģentu, manas dzīves ritums kļuvis straujāks un tajā iemirdzējušās jaunas, spilgtas krāsas.

Plānojot kora darbu, cenšoties iesaistīt tajā arvien vairāk dziedātāju, iepazīstos ar daudziem bagātas dvēseles cilvēkiem un, smeldams pa lāsei no viņu garīguma avotiem, pats kļūstu dvēseliski bagātāks. Dzīve pārtapusi nemitīgā svētku sagatavošanas un svinēšanas laikā. Tikko izskanējis viens koncerts, sākam gatavoties nākamajam.

Mūsu korī dzied ne tikai pašu saimniecības vīri, bet arī dziedātāji no Alūksnes un apkārtnējiem ciemiem. Saimniecība ir turīga un kultūras pasākumu vajadzībām līdzekļi netiek žēloti. Mēģinā-

jumu vakaros abi saimniecības autobusi savāc koristus no Mārkalnes, Vīsikuma, Bejas, Malienas. Mēs, alūksnieši, uz mēģinājumiem Kolbergī braucam ar piepilsētas maršruta autobusu. Uz zonas skati Madonā septiņdesmit otrā gada vasarā ierodamies jau četrdesmit pieci vīri jaunos koncertuzvalkos un izcīnām pirmo vietu. Pēc šīs skates žurnālists, mūzikas kritiķis Mintauts Ģeibaks "Cīņā" raksta: "Mazais cinītis" bija izveidojies Alūksnes padomju saimniecībā. Tikai pērn izveidotais vīru koris saņēma visaugstāko novērtējumu." Septiņdesmit trešajā gadā izcīnām tiesības piedalīties Dziesmu svētku simtgadei veltītās republikāniskās kora skates finālā. Lauku vīri, kaut arī daudzi dziedājuši ilgus gadus vairākos kolektīvos, pirmoreiz mūžā nokļuvuši Latvijas labākajā koncertzālē- universitātes aulā. Pārmērīgi lielais lampu drudzis gan diriģentam, gan dziedātājiem traucē parādīt iespējami labāko sniegumu, tomēr iegūstam desmito vietu, atstājot aiz sevis tādus sen pazīstamus vīru korus kā Cēsu "Dziedonis", Skrundas un Madonas vīrus.

Vēl vairāk priecājos par to, ka Valdiņa beidz Alūksnes vidusskolu un izvēlas mācīties Rēzeknes mūzikas vidusskolā. Pēdējo ziemu mājās trenējamies muzikālo diktātu rakstīšanā un tagad tie grūtības vairs nesagādā. Tā kā viņai vispārīzglītojošie priekšmeti vairs nav jāmacās, ar skolas vadību vienojamies, ka Valda mācīsies vienlaicīgi divās- klavieru un mūzikas teorijas nodaļās. Arī dēls sekmīgi pabeidz Jāzepa Mediņa mūzikas vidusskolu un tiek komandēts par pūšamo instrumentu pedagogu Alūksnes bērnu mūzikas skolā. Ilga strādāšana viņam gan neiznāks, jo ir jau zināms, ka novembrī jāiet dienēt. Dienests solās būt viegls- Baltijas katra apgabala štāba orķestrī.

Septembrī esmu kvalifikācijas celšanas kursos Rīgā. Mani aizvieto dēls. Kad atgriežos, vairākas krievu grupas septītās klases meiteņu mammas jokodamās stāsta, ka manas prombūtnes laikā viņām radušies lieli materiālie zaudējumi. Visām meitām vajadzējis šūt jaunas kleitas, jo ar vecajām pie mana dēla uz stundām atteikušās iet.

"Trauksmainas mums paiet naktis un dienas,
Tajās gan skumjas, gan laime un prieks.
Gadi un mūžs mums kā virtenē sienas,
Pēkšņi tu ieraugi- matos jau sniegs,"

saka dzejnieks Alfreds Krūklis dzejolī "Aktiera mūžs". Arvīda Žilinska skaistajā melodijā ietērpti, šie vārdi iekrīt daudzu dvēselēs. Arī manējo tie dziļi saviļņo. Dziedu tos ar patīku, nemākslotu sirsnību, jo kora dziedātāji jau tādi paši aktieri vien ir. Koncertos šo dziesmu gandrīz vienmēr pēc publikas pieprasījuma nākas atkārtot. Pat Aina, kas nekad nemēdz mani slavēt, vienreiz saka: "Šī dziesma tev rakstīta. Kad tu to dziedī, skatos uz tavu sirmo galvu un man gribas raudāt. Pa kuru laiku tu esi tā nosirmojis?"

Atbildu ar Jāņa Ozoliņa un Pētera Sila dziesmu:

"Es vakar redzēju, no kokiem sarma krita,
Nu tagad skatos: matos viņa mirdz...
Par to nekas, lai viņa mirdz!
No sarmas šīs tik jāpasargā sirds."

"Tu esi pilns ar dziesmām kā ābele pavasarī ar ziediem!"

"Tās man šūpulī ieliktas. Mamma daudzreiz ir stāstījusi, ka vēl tad, kad nemācējies runāt, esot šūpulī sviedies un uz "ā" dziedājis melodijas no mammas dziedātām dziesmām. Viņa mani vienmēr ar dziedāšanu iemidzināja, ar dziedāšanu modināja."

"Kādi plāni nākamajā sezonā ar vīriem?"

"Plāni lieli, darba daudz. Kaut tikai pietiktu spēka tos īstenot!"

“Es tevi atbrīvošu no visiem mājās darbiem- tikai dari, kas tev jādara.”

“Tu jau esi mani atbrīvojusi. Vai tad es mājās ko daru? Atnāku paēst un izgulēties.”

Septiņdesmit ceturtais gads kora vēsturē tiešām veidojas ļoti nozīmīgs. Piedalāmies Emīla Melngaiļa simtgadei veltītajos pasākumos Alūksnē un citur. Trīspadsmitajā aprīlī paredzēts kora trīs darba gadu atskaites koncerts. Tam gatavojoties, izsludinām konkursu par kora nosaukumu. Piedalās paši dziedātāji, viņu sievas un ģimenes locekļi. Daudzi iesaka vārdu “Ezerkrasts”, jo saimniecības kantoris un arī kultūras nams atrodas Alūksnes ezera krastā. Otrs visvairāk minētais vārds ir “Pūpolītis”, atzīmējot saimniecības direktora Ulda Pūpola nopelnus kora dibināšanā un uzturēšanā. Viņš ir arī kora padomes priekšsēdētājs un visdisciplinētākais dziedātājs. Uldis ir kategoriski pret šādu viena cilvēka nopelnu izcelšanu, un es viņu atbalstu, jo uzskatu, ka koris ir kā sarežģīts mūzikas instruments, kurš labi skan tikai tad, ja visas stabules ir savā vietā un pareizi uzskāņotas. Izmantojot draudzību ar dzejnieku Andri Vējānu, lūdzu viņu uzrakstīt kora himnai vārdus. Mūziku apsola komponēt Emīla Melngaiļa Tautas mākslas namā strādājošais diriģents un komponists Jānis Rijnieks. Top skaista dziesma, kuras galvenā doma ir ietverta piedziedājumā:

“Klausies, Vidzeme, klausies, Dzimtene,
Dzied “Ezerkrasts”!”

Šādi pieteikts koris nedrīkst slikti dziedāt!

No pašas pirmās kora pastāvēšanas dienas cenšamies netieši kora darbā iesaistīt arī dziedātāju sievas, mātes, līgavas. Katru gadu astotajā martā rīkojam viņām par godu koncertu, iepriekš izsūtot ielūgumus. Nereti nākas dzirdēt, ka vīri sūdzas: “Diriģent, atzīstos, ka šovakar negribēju braukt uz mēģinājumu. Dienā iznāca daudz strādāt- biju noguris, gribējās atpūsties, bet sieva, raģana, tak neļāva palikt mājās!”

“Pareizi darīja! Nodod savai “raganiņai” sveicienus un sirsnīgu paldies no manis!”

Jubilejas vakarā E. Melngaiļa Tautas mākslas nama direktors pasniedz oficiālu rakstu par to, ka korim piešķirts nosaukums “Ezerkrasts”, bet vislielākās ovācijas izraisa Lauksaimniecības darbinieku arodbiedrības Alūksnes rajona komitejas priekšsēdētājas Ausmas Lietavietes paziņojums, ka piešķirtas piecdesmit bezmaksas ceļazīmes tūrisma braucienam uz Gruziju.

Turpinām strādāt visu vasaru. Seko koncerti Brīvdabas muzeja Usmas baznīcā, Madonā, Apē, kuru skate Alūksnē, kurā atkal pirmā vieta. Tikai oktobra beigās varam doties ceļojumā. Precizējot braucēju sarakstu, izrādās, ka dažas ceļazīmes paliek brīvas. Saimniecības vadība un arodorganizācija izlemj vienu no tām piešķirt Ainai. Par to esmu ļoti priecīgs un pateicīgs. Viņa braucienu pelnījusi vairāk nekā es pats.

Darbs ar kori nav tik viegls, kā varbūt izskatās no malas. Koncerti, skates, godalgotas vietas- tie ir smaga, brīžam ļoti nervoza darba augļi. Ja vairākas reizes pēc kārtas vieni un tie paši dziedātāji neierodas mēģinājumos, tad labus rezultātus grūti sasniegt. To apzinoties, dažreiz pēc tāda neveiksmīga mēģinājuma gribas visam atnest ar roku, bet vienmēr šādos brīžos Aina mani paglābj no pārsteidzīga lēmuma. Pēc katra mēģinājuma viņa mani sagaida jau priekšnamā, kā jūtīgs seismogrāfs reģistrē garastāvokļa maiņas un prasmīgi pielīdzina visus pārāk asos zigzagus.

Vienu nedēļu dzīvojam tūristu bāzē senajā Gruzijas galvaspilsētā Mchetā. No turienes ar autobusiem katru dienu braucam apskatīt ievērojamākās vēsturiskās vietas valsts vidienē. Sevišķi iespaidīgs ir brauciens pa seno Gruzijas kara ceļu kalnos.

Pateikdamies par mums parādīto īpašo viesmīlību un sirsnību, pēdējā vakarā sniedzam koncertu tūristu bāzes darbiniekiem. Mājup atgriežamies bagātīgu iespaidu un jaunu radošo nodo-

mu piesātināti.

Septiņdesmit piektais gads korim paiet, sniedzot Emīla Dārziņa simtajai dzimšanas dienai velētītus koncertus pašu mājās Kolbergī, arī Alūksnē, Annā, Alsviķos, Gaujienā, Trapenē. Rīgā kopā ar vairākiem jaukto koru kolektīviem un papildinātu programmu, jo vīru korim Dārziņš paspējis uzrakstīt tikai astoņas dziesmas. Ševišķi jauks izdodas koncerts Koknesē kopā ar vīru kori "Staburags" un Ogres jaukto kori. Klausītāju vidū daudz patriotiski noskaņotu jauniešu. "Pie tēvu zemes dārgās ķerīes klātu" ar Šillera vārdiem jādzied trīs reizes. Divreiz dziedam "Mūžam zili ir Latvijas kalni, mūžam nav miera zem Latvijas bērziem". Šie Kārļa Skalbes sacerētie vārdi un caur komponista dvēseli izgājusi melodija viņ acīm neredzamu, bet stipru patriotisma saikni starp dziedātājiem un klausītājiem. Pie vārdiem "sasisti senču upuru trauki, miglā tīti dzimtenes lauki" laikam visi domājam par noslīcināto Staburagu, bet klausoties, kā baritoni ar varenu melodisku gājienu pa pustoņiem uz leju "veļ caur klintīm sendienu stāstu", jūtam, ka mūžam nerimst Daugavas krāces, mūžam nerimst varoņu gars."

Ģimenes dzīvē šis gads ievērojams ar to, ka mēs ar mammīti kļūstam par vectētiņu un vecmāmiņu. Daina jau divus gadus strādā par skolotāju Tukuma rajonā, tur atradusi dzīves draugu un tieši pēc skaistā Kokneses brauciena uzdāvina mums mazmeitiņu. Mūsu macīte (tādu vārdu vecmammai deva Dainīte, mācīdamās runāt) saka, ka tagad gan viņai pienācis laiks atstāt šo pasauli. Mēs savukārt iebilstam, ka tieši tagad viņa visvairāk vajadzīga, jo būs jāauklē mazmazmeita. Taču māmulīte vairāk dzīvo pagātnē un brīžam vairs pat neapzinās tagadni. Savu drēbju skapim jauc un pārkārto ik dienas. Kad jautāju, ko viņa tur meklē, atbilde viena: "Es gribu Ainaī tos zeltus atdot, bet nevaru atrast."

Tieši pirms Pirmā pasaules kara, paļaudamies uz varenās Krievzemes nesatricināmību, ļaudis steiguši savus uzkrājumus noguldīt bankā, jo juku laikos baidījušies tos mājās glabāt. Arī mana mammīte kalpones darbā sūri, grūti nopelnītos un sakrātos divi simti zelta rubļus atdevusi bankai un, protams, pazaudējusi. Šo sāpi viņa visu mūžu nēsā sevī. Atceros, ka trīsdesmitajos gados, kad daudzi zemnieki sāka iegādāties pļaujamašīnas, mammīte bieži sūrojās: "Būtu man tagad tie zelta rubļi, ko iegūdu cara bankā, arī mēs varētu sapirkt mašīnas." Tagad mamma tik tālu jau aizklīdusi apziņas miglājos, ka neatceras vairs ne trīsdesmitos gadus, ne to, ka kādreiz naudu noguldījusi.

"Tu, mamma, man visus savus zeltus jau atdevi, tāpēc nemeklē vairāk, skapī to vairs nav!" vairākkārt Aina mierina mammu, kad tā atkal gaužas, ka nevar un nevar atrast nolikto naudu. Lai pārliecinātu, ka nauda tiešām atdota, rādām divas cara laiku zelta piecruļļu monētas, kas kopā ar papa un mammas laulību gredzeniem glabājas mazā skārda kārbīnā, kuru mamma man atdeva pēc papa aiziešanas aizsaulē. Uz laiku izdodas mammīti nomierināt. Bet tad kādu dienu, jau septiņdesmit sestā gada martā, dzirdam blakus istabā lielu būkšķi. Mamma atkal izkāpusi no gultas un, pie skapja iedama, pakritusi. Kad abi ar Aina ceļam viņu gultā, mamma kliez, ka stipri sāpot kreisā gūža. Ataicinātā daktere Jansone konstatē augšstilba kaula kakliņa lūzumu. Tās ir beigas! Arī daktere atzīst, ka deviņdesmit divu gadu vecumā, ievērojot slikto vispārējo veselību, operācija vairs neesot iespējama. Cik ilgi māmulītei būs jāmokās? Daktere saka, ka ilgākais mēneši četri.

Tas ir izmisuma pilns laiks! Diendienā raudzīties, kā mīļš cilvēks cieš un nekā nespēt viņam palīdzēt - to grūti pārdzīvot. Labi, ka māmulīte pati ir tik stipra un mierīga. Viņa nevaic, neželojas un kā par brīnumu atguvusi pilnu saprātu. Daudzreiz nākas viņu dzirdēt sakām: "Vai, Dieviņ, vai, Dieviņ, cik jums lielas klapatas ar mani, sevišķi jau Ainaī!" Ikreiz, kad Aina sameklējusi atkal tūrus palagus, mamma pateicībā cenšas noglāstīt viņai rokas. Arī es esmu bezgala pateicīgs

sieviņai par viņas izturību un spēku. Vakaros pirms iemigšanas mani vienmēr tirda dažādas pārdomas, bet tagad, nāves ēnā, domās jau pārdzīvoju to brīdi, kad melnā viešņa ienāks mūsu mājās. Atmiņā atplauksnī skolas gados lasītā Apsīšu Jēkaba stāsta "Pie pagasta tiesas" nobeiguma vārdi:

"Jel mīlē, kamēr mīlēt spēj,
Jel mīlē, kamēr laiks ir vēl-
Tas brīdis nāks, tas brīdis nāks,
Kad tev pie kapiem būs tā žēl."

To iespaidā glāstu sieviņai rokas un galvu, domās pateikdamies, ka manu mīlestību viņa caur savām rokām tik dāsni, tik nesavtīgi atdod mammītei.

"Es daudzreiz, tavu mamma kopdama, atceros savējo, un manī rodas vēlēšanās tavai mammai atdot to daļu mīlestības, ko neatdevu savai," saka Ainīte. "Vari neraizēties- man nav grūti mammu apkopt, cik vien ilgi tas būs nepieciešams."

Tikko beidzas mācības skolās, no Tukuma atbrauc Daina ar meitiņu. Palikšot Alūksnē visu atvaļinājuma laiku un palīdzēšot mammai kopt macīti. Kad Daina Ilzīti, kura jau turas uz savām kājiņām, pieved pie vājinieces gultas, vecmamma seja atplaukst ilgi neredzētā smaidā un viņa dziļas mīlestības uzplūdā stiepj rokas, lai noglāstītu mazmazmeitiņu. Meitenīte, pirmo reizi redzēdama vecu, grumbainu tanti, izbīstas, novēršas un cieši, kā glābiņu meklēdama, pieķeras pie savas mamma rokas. Macītes sejā dziest siltais smaidis kā sveces liesmiņa aukstā vējā. Tā vietā parādās sāpīga grimase, un acis pieplūst asarām. Viņas dziļā, svētā mīlestība ir atraidīta... Visi steidzam slimnieci mierināt un attaisnot Ilzītes neapzināto rīcību. Lēcieni no pirmās uz ceturto paaudzi arī mīlestībai ir par tālu.

Vairākas reizes uz pāris dienām atbrauc arī Ivars, kurš tagad, pēc obligātā dienesta kā algots mūziķis noslēdzis līgumu uz diviem gadiem par palikšanu virsdienestā. Viņa ierašanos vecmamma gaida visvairāk. Ivars ilgi sēd pie savas auklētājas gultas, ik pa brīdim noglāsta viņai galvu, bet sejā tik spilgti iezīmējies žēlums un līdzietība, ka vecmammai to laikam grūti paciest, lai nesāktu no aizkustinājuma raudāt. Un viņa sūta žēlotāju projām: "Ej, vien, dēliņ, atpūties, pastaigā pa dārzu, aizej uz pilsētu! Man ir labi, nekā netrūkst. Esmu visādu labumu paēdusi, apkopta, tīra... Ej vien, ej, lai Dieviņš tev stāv klātu!"

Mana mamma, ilgus gadus strādādama par kalponi pie viena no turīgākajiem Mārupes pagasta saimniekiem, Nāgeļa, ievērojusi, kā tur vecā saimniece slimošanas laikā aprūpēta un uzmanīta, grib, lai arī viņai viss būtu tāpat un vēl labāk. Vienreiz sāk man stāstīt, ka Nāgeļu Jūlei vienmēr stāvējusi pusizdzerta vīna pudele uz galdiņa, bet otra pilna pagalvī. Nopērku trīs pudeles vīna. Vienu atkorķēju, un visi pa glāzītei izdzeram, otru nolieku pagalvī, lai būtu tāpat kā vecajai saimniecei, bet trešo, mammai redzot, noglabāju skapī.

"Kāpēc, tu, dēls, tik daudz tērējies? Es negribu dzert... Ja nu kādreiz lūpas apslāpināt... Paldies, paldies!"

Cik tas tomēr bijis svarīgi, redzam vēlāk. Pie mamma bieži ienāk kaimiņienes, un viņa tām ikreiz steidz stāstīt par trim vīna pudelēm, aicinādama arī ciemītes nogaršot, kādu labu vīnu dēls atnesis. Turpmāk uzmanu, lai katras izdzertās pudeles vietā būtu atkal jauna un uz galdiņa netrūktu konfekšu un cepumu, ar ko mammītei kaimiņienes pacienāt.

Vecmamma lēnā, mokošā, nenovēršamā aiziešana saliedē mūsu ģimeni. Cenšamies cits citu mierināt un uzmundrināt.

Sešpadsmitajā jūlijā agri no rīta dodos uz laukiem, lai vēl ar rasu drusku papļautu. Ilgi strādāt neiznāk, jo rasa ātri nokrīt un sāk cepināt saule. Solās būt karsta diena. Paēdis pusdienas, ieeju

vāgūzī pāris stundiņas nosnausties. Neesmu vēl lāgā acis aizvēris, kad dzirdu: Milda pie kūts ar kādu runājas. Ieklausījies ciešāk atskārstu, ka tā ir mūsu mazā meita Inguna. Nekāda mazā gan viņa vairs nav. Jau divpadsmit gadu, tikai ar teicamām sekmēm pabeigta piektā klase vispārizglītojošajā un ceturtā klavieru klase mūzikas skolā- tād dubultā teicammiece. Vēl pirms gada viņa mēdza vakaros ielīst pie manis zem segas sasildīties, bet nu vairs to nedara. Dažreiz kļūst skumji apzinoties, ka arī jaunākā meita šķiras no bērības. Tāpat kā vecmamma kādreiz par atmiņu noglabāja Ivara bērnu dienu drēbītes, arī es nolieku skapī Ingunas mīļāko rotaļlietu- lāci Peku. Taču šodien viņa uzvedas pavisam savādi: ienāk vāgūzī, apguļas man blakus, kā senāk apķeras ap kaklu un, samīļojusi mani, sāk stāstīt, ka vecmammai kļuvis slikti un mamma teikusi, lai es braucot tūdaļ mājās.

“Nē, meitiņ, vecmammītei, cik noprotu, tagad ir labi! Beigušās viņas mokas!”

Nu arī Inguna atzīstas, ka vecmammīte patiešām nomirusi, tikai mamma mācījusi, lai man tā uzreiz nesakot.

Bēru organizēšanas rūpēs ar mūsu ģimeni dāsni dalās padomju saimniecības “Alūksne” vadība- direktors Uldis Pūpols un partijas pirmorganizācijas sekretārs Kīsis. Jānis ar saimniecības automašīnu mani izvadā pie radiem un bijušajiem kaimiņiem, kuri tiek aicināti māmuliņai pavadīt mūžības ceļā, Uldis izgādā produktus, bez maksas atvēl ēdnīcas telpas bērnu mielastam, autobusu viesu izvadāšanai. Tikai pateicoties viņiem, visu paspējam sagatavot trijās dienās. Ja mammīte spētu runāt, viņa teiktu: “Jūs jau mani pavadāt kā baronesi!”

Novalkātā un slimības izvārdzinātā miesas čaula, ko dvēsele pametusi, vairs nesaka nekā. Mani uzrunā tā māmuliņe, kuru atceros no bērības dienām. Es atkal esmu bērns, kaut pašam jau sirmi mati, un kā toreiz, pirms pusgadsimta, domās glaužos pie mātes siltajām krūtīm, ar pirkstiem knibinu un zobiem kožu apaļās perlamutra podziņas uz viņas pelēkās, no pašas austās vadmalas šūtās kleitas, jūtu viņas roku glāstus vakaros midzinot un rītos modinot, nesot mani no kūts uz istabu, kad, noguris pēc garās, ganos pavadītās dienas, esmu aizmidzis govīs ēzās, redzu, kā viņa, atbraukusi uz skolas eglītes vakaru, izsaiņo jauno uzvalku un spožos, jaunajos šņorzābaciņus, palīdzēdama man saposties, atceros, kā mēs kādā Ziemassvētku pilnmēness naktī, uz mata tāpat, kā to ataino dzejnieks Jānis Ziemeļnieks, “pār sniega laukiem ziemas naktī bālā” pa sērsnu nācām mājās no baznīcas, un visa tā man ļoti, ļoti žēl; tāpēc varbūt pārāk ilgi paturu pieri pie mammas krūtīm atvadoties, pirms zārka vāks viņu sedz mūžībai, un Ainīte spiesta uzlikt roku man uz pleca atgādinot, ka aizkavēju bērnu ceremoniju. Vai nu visas atmiņas vienā mirklī pārcilājamās?...